

DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-26>
УДК 351

Паздніков Богдан Олегович,

*аспірант кафедри публічного управління та державної служби
навчально-наукового інституту “Інститут державного управління”
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна
e-mail: Bohdan9417@i.ua <https://orcid.org/0009-0005-2155-7910>*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НОТАРІАТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У сучасному світі війна не тільки ставить під загрозу мир та безпеку, але й значно впливає на законодавство країн, які опиняються в конфлікті. Зміни в законодавстві під час війни є необхідними для гарантування безпеки громадян, збереження правопорядку, а також забезпечення ефективного ведення бойових дій.

У статті проаналізовано деякі проблемні аспекти необхідності змін до законодавства, викликаних масштабним воєнним конфліктом.

Метою цієї статті є визначення основних проблем законодавчої діяльності, з якими доводиться стикатися у зв'язку з веденням сучасного воєнного конфлікту на прикладі України.

Ключові слова: Україна, воєнний конфлікт, зміни до законодавства.

Актуальність дослідження. Війна не тільки порушує мир та стабільність, але також має значний вплив на законодавство країн, які втягнуті у конфлікт. Війна завжди є викликом для законодавства країн, оскільки вона порушує звичайну систему права та ставить перед собою нові вимоги щодо забезпечення захисту прав людини та ефективного управління як на національному рівні так і на міжнародному.

Виклад основного матеріалу. До ключових проблем, з якими стикається законодавство під час війни можна віднести, по-перше, необхідність обмеження прав людини. У зусиллях гарантувати населенню захист та забезпечити військову необхідність, уряди часто вводять обмеження прав громадян.

Як цитувати: Паздніков Б. О. Нормативно-правове забезпечення діяльності нотаріату в умовах воєнного стану. *Державне будівництво*. 2024. № 2 (36). С. 389–398. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-26>

In cites: Pazdnikov, B.O. (2024). Regulatory and legal security of the activities of the notary in the conditions of marital state. *State Formation*, no. 2 (36), 389–398. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-2-26> [in Ukrainian].

© Паздніков Б. О., 2024

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0

Інститут обмеження прав і свобод людини та громадянина, що закріплений у статті 29 Загальної декларації прав людини, передбачає, що кожна особа має певні зобов'язання перед суспільством, в якому можливий її вільний і повний розвиток. При реалізації своїх прав і свобод людина може підлягати лише тим обмеженням, які встановлюються законом виключно з метою забезпечення належного визнання та поваги до прав інших, а також для дотримання справедливих вимог моралі, громадського порядку та загального добробуту в демократичному суспільстві. Крім того, здійснення цих прав і свобод не повинно суперечити цілям і принципам Організації Об'єднаних Націй [1].

Стаття 15 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод встановлює, що у випадку війни або іншої загрози, що ставить під небезпеку існування нації, будь-яка договірنا держава має право застосовувати заходи, які відступають від її зобов'язань за цією Конвенцією. При цьому такі заходи можуть застосовуватися лише в обсязі, який відповідає суворості ситуації, і за умови, що вони не порушують інші зобов'язання держави відповідно до міжнародного права [2].

Стаття 64 Конституції України встановлює, що у випадках воєнного або надзвичайного стану можуть бути введені окремі обмеження прав і свобод громадян, причому строк дії цих обмежень має бути чітко визначений [3].

Слід зауважити, що є права людини та громадянина, які жодним чином не можуть бути обмежені. Такі права визначені частиною другою статті 64 Конституції України. Зокрема, право на життя, право на повагу до гідності, свободу й особисту недоторканність, звернення до органів державної влади, право на житло, право на судовий захист тощо.

Хоча обмеження прав людини та громадянина можуть бути тимчасовими та обґрунтованими суспільними потребами, вони можуть призводити до порушення прав людини та викликати соціальну напругу.

Правовою підставою для обмежень прав людини є загальне визнання їх суспільної необхідності, а також потреба чітко окреслити межі реалізації суб'єктивних прав з урахуванням інтересів інших осіб. Гарантією такого визнання виступає відкритий діалог щодо наслідків, пов'язаних із запровадженням обмежень на основоположні права. Важливо встановити такі обмеження, які не порушуватимуть сутність фундаментальних прав і не створюватимуть надмірних перепон для їх реалізації. Визначення меж, форм і засобів обмежень можливе в рамках парламентської процедури прийняття законів, а якщо повноваження делегуються уряду, то ця делегація повинна бути чіткою, ясною та однозначною [4].

Тут критичним є розуміння прийняття рішень на основі балансування між принципами/цінностями конституційного порядку. Як правило, за таких ситуацій конкуруючими цінностями є людська свобода та національна безпека. Колізія між цінностями з фундаментальної точки зору виражається у постулаті, згідно з яким наявність життєвої небезпеки нації у світлі приписів статті 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у взаємозв'язку із принципами, визначеними у статтях 3 і 64 Конституції України національна

безпека є, зокрема, станом захищеності прав і свобод людини та створення відповідних механізмів запобігання та усунення таких загроз шляхом забезпечення обороноздатності країни [4].

Конституційний Суд України у рішенні від 06 квітня 2022 року № 1-р(П)/2022 підкреслив, що забезпечення високого рівня обороноздатності є найважливішим державним інтересом та однією з найбільш захищених конституційних цінностей. Захист суверенітету і територіальної цілісності України визнається ключовою функцією держави та справою всього українського народу [5].

Статтею 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» визначено заходи правового режиму воєнного стану, зокрема, в період дії воєнного стану можливим стає запроваджувати трудову повинність, примусово відчужувати майно, запроваджувати комендантську годину, встановлювати особливий режим в'їзду і виїзду, встановлювати заборону або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання, проводити евакуацію населення тощо.

Вищезазначений перелік не є вичерпним та може бути розширений у зв'язку з необхідністю.

Водночас, державі необхідно забезпечити, щоб обмеження прав були обґрунтованими, пропорційними та беззаперечно необхідними у конкретній ситуації та не порушували основні права та свободи людини. Це може вимагати відповідних механізмів моніторингу та контролю з боку міжнародних організацій та спостерігачів за правами людини для запобігання зловживанням та порушенням таких прав.

По-друге, воєнний конфлікт може призвести до перегляду міжнародних договорів та норм міжнародного права.

Наприклад, з 29 грудня 2023 року Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 року та Протокол до неї 1997 року припинили дію для України. З вказаної дати співпраця з Азербайджаном, Вірменією, Казахстаном, Киргизстаном, Молдовою, Таджикистаном, Туркменістаном, Узбекистаном та Грузією у цивільних і кримінальних справах здійснюється на основі двосторонніх міжнародних угод між Україною та цими країнами, а також відповідно до багатосторонніх міжнародно-правових інструментів, які діють у рамках Ради Європи, ООН і Гаазької конференції з міжнародного приватного права.

Тобто, у відносинах з вищезазначеними країнами наявна правова визначеність. Однак, керуючись статтею 62 Віденської конвенції про право міжнародних договорів [6], дія Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах у відносинах з РФ та Республікою Білорусь було зупинена ще 23.12.2022. Жодних інших двосторонніх угод із цими країнами щодо взаємодопомоги у цивільних та кримінальних справах не діє, що у свою чергу може призвести до порушення або невизнання деяких прав громадян України.

Наприклад, у зв'язку з вищезазначеним наразі неможливо отримати інформацію або копії документів, які знаходяться на території РФ та необхідні

для оформлення деяких прав на території України, наприклад, відомості щодо реєстрації актів сімейного стану, залишок коштів на рахунках в банках тощо. Слід відмітити, що така ситуація викликана збройною агресією РФ та може порушувати майнові та/або немайнові права людини.

По-третє, важливим аспектом є регулювання ведення війни відповідно до міжнародного права. Законодавство та самі дії учасників конфлікту повинні відповідати нормам Женевських конвенцій та іншим міжнародним угодам, які регулюють поведінку військових сил, захист цивільного населення, поранених і військовополонених, запобігання військовим злочинам тощо.

На жаль, щодня світ стає свідком воєнних злочинів в Україні, і міжнародна спільнота залишається безсилою перед їх масштабами. Ще у 2019 р. РФ відкликала заяву, яку раніше зробив Радянський Союз при ратифікації Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів. Це означає, що РФ фактично не визнає положення протоколу, яке передбачає створення спеціальної комісії ООН як судового органу для розгляду справ про порушення прав цивільного населення в умовах війни, що, по суті, свідчить про відхід від принципів Женевської конвенції щодо захисту цивільних осіб під час міжнародних збройних конфліктів.

На нашу думку такі дії РФ були здійснені в межах підготовки до повномасштабного вторгнення до України. Такі дії є маркером, який показує, що країна готується до війни та намагається позбутися будь-яких обмежень міжнародного характеру, які не є їй вигідними, тобто РФ було проведено актуалізацію законодавства ще до початку гарячої фази війни.

По-четверте, воєнні конфлікти, особливо великого масштабу, призводять до значних гуманітарних криз, які породжують серйозні загрози для цивільного населення та потребують вжиття невідкладних заходів для їх врегулювання. Законодавство повинно передбачати механізми для захисту цивільного населення, забезпечення гуманітарної допомоги та здійснення евакуації в разі необхідності.

Атаки на місця масового перебування людей, включаючи школи, лікарні та цивільні житлові райони, є однією з основних проблем, які виникають під час війни.

Наприклад, наразі пошкоджено 3798 закладів освіти, а 365 зруйновано повністю, що у свою чергу призводить до необхідності законодавчого врегулювання навчального процесу в умовах війни [7].

Конфлікти можуть ускладнювати або навіть блокувати доступ до гуманітарної допомоги, що призводить до нестачі харчів, медикаментів, питної води та інших необхідних ресурсів для виживання.

Складна гуманітарна ситуація погіршується недосконалістю законодавства, яке регулює гуманітарні питання. Непоодинокими є випадки, коли надана допомога місяцями лежить на складах з тих чи інших причин не передається за призначенням.

Нажаль, в Україні наявні факти знищення складів з гуманітарною допомогою, наприклад, 08 травня 2023 року в Одесі [8], 20 грудня 2023 року в Херсоні [9] та ін., що у свою чергу свідчить про порушення звичаїв та методів ведення війни РФ.

Питанням, яке лежить на поверхні та потребує додаткового законодавчого врегулювання, є спрощення процедури ввезення в Україну гуманітарних вантажів та запровадження механізму контролю за цільовим використанням цієї допомоги.

По-п'яте, війна змушує багатьох людей покидати свої домівки, що призводить до великої кількості внутрішньо переміщених осіб та біженців. Це створює не лише гуманітарну кризу через необхідність надання притулку, але також може спричинити соціальні та економічні напруги в приймаючих громадах.

Поняття "внутрішньо переміщена особа" було запроваджено в українському законодавстві у зв'язку з подіями 2014 року шляхом прийняття Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Згідно із цим законом, внутрішньо переміщеною особою визнається громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка законно перебуває на території України та має право на постійне проживання, а також була змушена залишити або покинути своє місце проживання у зв'язку з наслідками збройного конфлікту, тимчасової окупації, широкомасштабних проявів насильства, порушеннями прав людини або надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру [10].

Цей закон визначає гарантії дотримання прав, свобод та законних інтересів внутрішньо переміщених осіб, забезпечуючи їм правовий захист, соціальну підтримку та умови для інтеграції в нових громадах. Однак, завжди залишаються питання. Наприклад, статтею 55 Закону України «Про нотаріат» встановлено, що посвідчення договорів про відчуження нерухомого майна здійснюється, зокрема, за зареєстрованим місцем проживання фізичної особи - сторони відповідного договору [11]. Відповідно до статті 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи є документом, що підтверджує її статус та засвідчує місце проживання. Тобто місце проживання особи, зазначене у такій довідці, не може бути визначальним для вирішення питання щодо місця посвідчення договору відчуження нерухомого майна, що у свою чергу є значним обмеженням можливості набуття та реалізації майнових прав. Хоча, у свою чергу, законодавець передбачив, що посвідчення договорів про відчуження нерухомого майна може здійснюватися за місцем реєстрації іншої сторони правочину або за місцезнаходженням такого майна.

Варто підкреслити, що чинне законодавство гарантує внутрішньо переміщеним особам право на отримання безоплатної правничої допомоги. Це включає правовий захист, представництво інтересів у судах, державних органах, органах місцевого самоврядування та перед іншими особами, а також

складення процесуальних документів. Така правова підтримка є ще одним підтвердженням особливої вразливості цієї категорії осіб [12].

По-шосте, ведення бойових дій завжди призводить до знищення майна, при цьому, державі необхідно розробити правові механізми компенсації за зруйноване майно.

Закон України «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією РФ проти України» (далі – Закон України «Про компенсацію») встановлює правові та організаційні механізми надання компенсації за втрати та пошкодження нерухомого майна, завдані внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією РФ. Закон також регламентує функціонування Державного реєстру майна, що постраждало внаслідок зазначених подій, забезпечуючи прозорість процесу компенсації та відновлення порушених майнових прав громадян [13].

Відповідно до Закону України «Про компенсацію», отримувачами компенсації за пошкоджені або знищені об'єкти нерухомого майна визнаються фізичні особи – громадяни України, які мають відповідний правовий статус. До таких осіб, зокрема, належать власники пошкоджених чи знищених об'єктів нерухомого майна, а також їхні спадкоємці, які набули право власності на відповідне майно в порядку спадкування.

Право власності на нерухоме майно підтверджується, зокрема, нотаріально посвідченим договором або дублікатом договору купівлі-продажу, дарування, міни, довічного утримання, спадковим договором, свідоцтвом про право власності, свідоцтвом про право на спадщину тощо.

Згідно з процедурою отримання компенсації за знищене майно, передбаченою Законом України «Про компенсацію», до заяви про надання компенсації необхідно додати копію документа, що підтверджує право власності на відповідний об'єкт нерухомого майна. У випадку, якщо заяву подає спадкоємець власника знищеного об'єкта, додатково необхідно надати копію свідоцтва про право на спадщину на цей об'єкт.

Проблемою цієї процедури є те, що у зв'язку з веденням бойових дій та тимчасовою окупацією значної території України, десятки тисяч людей втратили оригінали документів, які посвідчують право власності на знищені об'єкти нерухомого майна.

Водночас, законодавство давно містить норму, яка покликана вирішити зазначене питання, а саме, відповідно до статті 392 Цивільного кодексу України, власник майна має право звернутися до суду з позовом про визнання його права власності у випадках, коли це право оспорується або не визнається іншою особою. Крім того, такий позов може бути пред'явлений у разі втрати документа, що підтверджує право власності на майно [14].

Справжньою Ахіллесовою п'ятою діючого механізму компенсації є питання її отримання спадкоємцями власника знищеного об'єкта нерухомого майна.

Довгий час з початку повномасштабного вторгнення у зв'язку з веденням бойових дій та тим, що значна територія України є тимчасово окупованою, через що припинили діяльність багато нотаріусів та були знищені або втрачені нотаріальні архіви, у зв'язку з прогалинами у законодавстві закінчити процедуру спадкування в нотаріальному порядку можливості не було.

Законом України № 2923-IX від 23 лютого 2023 року законодавець здійснив спробу врегулювати питання оформлення спадкових прав шляхом внесення змін до Цивільного кодексу України та Закону України «Про нотаріат». Однак, системний аналіз унесених змін дозволив зробити висновок, що через особливості термінології та правового регулювання статусу тимчасово окупованої території та окремих районів України, які були здійснені раніше, внесені зміни не мали реального застосування та не вирішили наявну проблему.

Встановивши, що, наявні зміни не принесли бажаного результату, законодавець Законом України № 3450-IX від 08 листопада 2023 року, який вступив у силу 30 січня 2024 року, вніс чергові зміни до законодавства, якими вже передбачив реальні можливості для завершення спадкування щодо спадщини, зокрема, яка була відкрита на тимчасово окупованій території України.

Відповідно до внесених змін, для закінчення спадкування, особа має право звернутись до будь-якого нотаріуса на території України.

Здавалося б питання вирішено, але нотаріальна процедура оформлення спадкових прав має багато імперативних приписів, наприклад, щодо встановлення складу спадкового майна, кола спадкоємців, надання документів, які посвідчують право власності спадкодавця на спадкове майно тощо, а в умовах ведення бойових дій, тимчасової окупації території, отримати необхідні відомості та документи часто не має можливості.

У зв'язку з цим нотаріус вимушений відмовити у видачі свідоцтва про право на спадщину на таке майно. Водночас, чинним законодавством передбачений механізм визнання права власності на спадкове майно в судовому порядку.

Згідно з Постановою Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 року № 7 «Про судову практику у справах про спадкування» при розгляді справ щодо спадкування суди повинні перевіряти наявність або відсутність спадкової справи щодо спадкодавця в державній нотаріальній конторі за місцем відкриття спадщини. Також необхідно встановити, чи містяться в матеріалах справи обґрунтовані постанови про відмову нотаріуса у вчиненні нотаріальної дії, зокрема щодо відмови у видачі свідоцтва про право на спадщину [15].

Для визнання судом права власності на спадкове майно суд витребує копію спадкової справи, але ця спадкова справа може бути знищена або перебувати на тимчасово окупованій території України. У разі неможливості отримання копії спадкової справи, суд буде приймати рішення за наявними відомостями, яких часто недостатньо для встановлення усіх обставин справи. Також у матеріалах спадкової справи, яка залишилась на тимчасово окупованій території, можуть бути документи, які підтвердять наявність інших

спадкоємців, окрім тих, які звернулись до суду за визнанням права власності на спадкове майно, що у свою чергу може порушити права таких спадкоємців.

Наведений приклад показує усю складність врегулювання відносин у законодавчій площині під час війни та викликаних нею умов. Законодавцю знадобилось майже два роки щоб хоч і частково, але врегулювати проблему оформлення спадкових прав за спадковими справами, які відкриті на тимчасово окупованій території України.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших досліджень. Проблеми в законодавстві під час війни є багатограними та складними. Законодавство має бути адаптованим до вимог сучасних конфліктів та забезпечувати захист прав людини та ефективне управління кризовими ситуаціями. При цьому законодавча діяльність держави повинна бути спрямована на передбачення та усунення багатьох питань, які можуть виникнути в майбутньому, для чого потрібні подальші дослідження питань нормативно-правового забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальна декларація прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 23.09.2024).
2. Європейська конвенція з прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 23.09.2024).
3. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 23.09.2024).
4. Правова система України в умовах воєнного стану : збірник наукових праць / за загальною редакцією О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловської, М. М. Хоменка. Одеса : ВД «Гельветика», 2022. 540 с. С. 106–107.
5. Рішення Конституційного суду України від 06.04.2022 № 1-р(П)/2022. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1_r_2_2022.pdf (дата звернення: 23.09.2024).
6. Віденська конвенція про право міжнародних договорів. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#n295 (дата звернення: 23.09.2024).
7. 7 мільйонів дітей війни в Україні. URL: <https://saveschools.in.ua/>.
8. Одеська обласна організація Товариства Червоного Хреста України. URL: <https://www.facebook.com/RedCrossUkraine/posts/pfbid0k9b4pLuwgV8dtwSjjYHHC7rWt2odHxyys357GVQVWsSz2itjXH61keN5XaUY1itdl> (дата звернення: 23.09.2024).
9. Товариство Червоного Хреста України. URL: <https://redcross.org.ua/en/uncategorized/2023/12/61716/> (дата звернення: 23.09.2024).
10. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 23.09.2024).
11. Про нотаріат : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#n575> (дата звернення: 23.09.2024).
12. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#n78> (дата звернення: 23.09.2024).
13. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією РФ проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною

агресією РФ проти України : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text> (дата звернення: 23.09.2024).

14. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 23.09.2024).

15. Про судову практику у справах про спадкування: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 року № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text> (дата звернення: 23.09.2024).

Стаття надійшла до редакції 04.10.2024 р.

Стаття рекомендована до друку 19.11.2024 р.

Pazdnikov B.O.,

*Postgraduate Student of the Department of Public Administration and Civil Service,
Education and Research Institute of Public Administration*

of V. N. Karazin Kharkiv National University,

4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine

e-mail: Bohdan9417@i.ua <https://orcid.org/0009-0005-2155-7910>

REGULATORY AND LEGAL SECURITY OF THE ACTIVITIES OF THE NOTARY IN THE CONDITIONS OF MARITAL STATE

Annotation. In today's world, war not only threatens peace and security, but also significantly affects the legislation of the country that will be in conflict. Changes in legislation during war are necessary to ensure the safety of citizens, law and order, as well as to ensure the effective conduct of hostilities.

The article analyzes some problematic aspects of the need for changes to legislation caused by a large-scale military conflict.

Keywords: *Ukraine, military conflict, changes to legislation.*

REFERENCES

1. Universal declaration of human rights. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text [in Ukrainian].

2. European Convention on Human Rights. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text [in Ukrainian].

3. Constitution of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

4. Kot, O.A., Hrynyak, A.B., Milovska, N.I., Khomenko, M.M. (Eds.) (2022). The legal system of Ukraine under martial law: a collection of scientific works. Odesa: "Helvetyka" Publishing House, 106–107.

5. Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated 06.04.2022 No. 1-r(II)/2022. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1_r_2_2022.pdf [in Ukrainian].

6. Vienna Convention on the Law of International Treaties. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#n295 [in Ukrainian].

7. 7 million children of war in Ukraine. URL: <https://saveschools.in.ua/>

8. Odesa regional organization of the Red Cross Society of Ukraine. URL: <https://www.facebook.com/RedCrossUkraine/posts/pfbid0k9b4pLuwgV8dtwSjjYHHC7rWt2odHxyys357GVQVWsSz2itjXH61keN5XaUY1itdl> [in Ukrainian].

9. Society of the Red Cross of Ukraine. URL: <https://redcross.org.ua/en/uncategorized/2023/12/61716/>. [in Ukrainian].

10. On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons: Law of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> [in Ukrainian].
11. About the notary: Law of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#n575> [in Ukrainian].
12. On free legal aid: Law of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#n78> [in Ukrainian].
13. On compensation for damage and destruction of certain categories of immovable property as a result of hostilities, acts of terrorism, sabotage caused by the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, and the State Register of property damaged and destroyed as a result of hostilities, acts of terrorism, sabotage caused by the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine: Law of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text> [in Ukrainian].
14. Civil Code of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].
15. On judicial practice in inheritance cases %: Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine of May 30, 2008 No. 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text> [in Ukrainian].

The article was received by the editors 04.10.2024.

The article is recommended for printing 19.11.2024.